

БЪЛГАРСКИ
ХЕЛЗИНСКИ
КОМИТЕТ

Кога могат да ни спират и задържат полицаи?

Когато те спре полицаи, той може да поиска документите ти за самоличност, ако:

- Има данни, че си извършил престъпление или нарушение на обществения ред,
- Се опитва да разкрие или разследва престъпление,
- Трябва да контролира редовността на документите за самоличност и пребиваване в страната.
- Помага на друг орган да си върши работата.

Ако нямаш лична карта, но си с приятел, който има, той може да помогне като обясни кой си.

Ако нямаш лична карта или друг документ и няма друг начин да установи кой си, може да ти снее отпечатащи от пръстите или дланите, да те снима, да вземе ДНК проба.

Дори и да направи това, е длъжен да унищожи взетото, след като отпаднат основанията.

Полиция може да те задържи за 24 часа, ако:

- Има данни, че си извършил престъпление.
- Пречиш умишлено да си върши работата.
- Имаш тежък психичен проблем и нарушаваш обществения ред или си опасен за своя или на други живот.
- Не може да установи кой си, избягал си от затвор или арест,
- Обявен си за издирване.

Ако не знаеш български, винаги трябва да ти кажат защо те задържат на език и по начин, който разбираш.

Винаги можеш да обжалваш задържането в съда и той трябва да се поизнесе незабавно.

От момента, в който те задържат, можеш да повикаш адвокат и да кажеш на кого от близките или приятелите ти да се обади полицаия, за да му каже къде те задържат.

Ако си на по-малко от 18 г. трябва да те сложат в отделно помещение, където да можеш да се храниш, да спиш и да имаш достъп до тоалетна и течаща вода.

Не може да те задържат за повече от 24 часа. Веднага в полицейското управление трябва да ти дадат **заповед за задържане**, в която да пише защо си задържан, както и да е описано кой те задържа, кой си ти, кога и къде те задържат и какви права имаш. Копие от нея трябва да ти бъде дадена.

Ако не я разбираш, трябва да ти обяснят устно. Ако мислиш, че задържането ти не е законно, трябва да го напишеш като възражение и да обжалваш пред съда.

След като ти дадат заповедта в управлението, трябва да ти дадат и декларация, в която да напишеш дали искаш адвокат, лекар и твой близък да знае какво става. Ако искаш конкретен адвокат, го напиши и се свържи с него. Ако нямаш адвокат, искай служебен. Има дежурни такива.

Ако искаш лекар по твой избор, го напиши и му се обади. Ти ще трябва да платиш за него.

Ако искаш лекарска помощ, защото не се чувстваш добре, го напиши и ще дойде дежурен. Той трябва да те прегледа насаме, освен ако не иска да присъства полицаи на прегледа, защото се чувства застрашен от теб. Трябва да опише как си и да ти даде да се подпишеш. Ще получиш копие от съставения от лекаря документ.

Ако не си български гражданин, имаш право да се обадиш на консула, както и да ползваш преводач.

Обиск

Могат да те обискират, ако:

- Си задържан и подозират, че носиш опасни или забранени за притежаване предмети.
- Те заварят на място, където е извършено престъпление или нарушение на общественения ред и подозират, че у теб се намират вещи, които са свързани с престъплението или нарушението.

Може да те обискира само полицаи от твоя пол.

Полицаят прави документ, в който се описва какво са намерили у теб и ти го подписваш, ако си съгласен. Ако не си, описваш защо не си съгласен пред полицаи и още един човек, който е произволно избран.

Полицаи може да те удари или да ползва гумена палка или белезници, ако:

- Пречиш или откажеш да изпълниш заповед.

- Нарушаваш правила и не се подчиняваш или оказваш съпротива на полицаи.
- Си конвоиран и се опитваш да избягаш или посегнеш на живота и здравето си или този на други.
- Отказваш съдействие на разни органи или се освобождават заложници или участваш в групови нарушения на обществения ред; нападения на сгради, помещения, съоръжения и транспортни средства; освобождаване на незаконно заети обекти.
- Полицаят взема мерки за личната си безопасност.

Полицаяте могат да ползват белезници, усмирителни ризи, палки, газ, служебни кучета и коне, халосни патрони, патрони с гумени, пластмасови и шокови куршуми.

Полицаят може да те удари или да ползва някое от горните, ако след предупреждение не спазваш инструкциите му. Но това трябва да се случва **САМО АКО Е АБСОЛЮТНО НЕОБХОДИМО**.

Ако си дете до 14 г. или бременна жена, не може да се прилагат такива мерки, освен при масови безредици.

Полицай може да ползва оръжие само когато това е абсолютно необходимо. Например в следните ситуации:

- Ако го нападаш или заплашваш с оръжие.
- При освобождаване на заложници и отвлечени лица.
- След като те предупредят при задържането ти, ако извършваш или си извършил престъпление, оказваш съпротива или се опитваш да избягаш.
- След като те предупредят да не бягаш, ако си задържан.

Полицаяте винаги са длъжни да направят всичко възможно да си жив и здрав ти и околните. Няма право да те унижават и обиждат.

Полицай може да стреля по теб на границата без предупреждение, ако го нападаш или се съпротивляваш с оръжие.

Ако не си опасен и не си направил нещо, свързано с насилие, полицаите нямат право да стрелят по теб.

Ако покажеш документи, спазваш инструкциите и не нападаш полицаи, най-вероятно ще преминеш през кратка процедура и няма да бъдеш задържан.

Дори да бъдеш задържан, ако подозират, че си извършил престъпление, е добре да внимаваш за събиране на документи (заповед за задържане, документ от медицински преглед, ако си поискал да те прегледат, декларация, в която си казал дали искаш адвокат, лекар и твой близък да бъде уведомен за задържането) и да запазиш спокойствие.

Пази копията от документите и винаги отразявай в тях позицията си.

Практиката показва, че повечето хора не познават правата си и не настояват те да се спазват.

Неправителствени организации извършват наблюдение на полицейски управления, но само спорадично, след споразумение и на проектен принцип и към момента няма организация, която да следи ситуацията през цялото време. Така гражданско наблюдение липсва.

Когато има наблюдение, то установява, че повечето задържани не са пожелали адвокат и лекар.

Сигналите и жалбите за незаконно задържане и злоупотреба от страна на полицаи са несъразмерно малко, а вътрешните проверки показват, че повечето са намерени за „неоснователни“.

Много малко сигнали и жалби стигат до съда.

Съдебните решения предимно осъждат на глоби полицаи, превишили правомощията си.

Несъразмерно малко са осъдените на затвор.

Това е така, защото:

- **Не познаваме правата си, а и често полицаите ни пречат да ги научим.**
- **Не упражняваме правата си или поне не го правим навреме.**
- **Вътрешните проверки за нарушения за неефективни и пристрастни.**
- **Няма достатъчно гаранции за достъп до съд.**
- **Съдебната система не работи добре.**